
Wijzigingsblad Programma van Eisen

Betreft: Programma van Eisen
Titel PvE: Eerste fase van een gefaseerde opgraving van de Donjon
PvE opgesteld door: Harry van Enckevort
PvE goedgekeurd d.d. door: 1-09-2017 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, mevr. J. Schreurs. Het goedgekeurde PvE is maximaal één jaar geldig. In het plangebied komt een klein deel overeen met waarde 3 op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Nijmegen. Het bevoegd gezag van de gemeente Nijmegen heeft zich bij monde van mevr. A. van de Water geconformeerd aan de goedkeuring door de Rijksdienst.
Project (code/naam): Va16/ Donjon-Valkhof
Projectleider: Femke de Roode
Bijlagen: 5 en 6

Voorgestelde wijziging

Op 30 augustus 2017 is het Programma van Eisen (PvE) voor de bouwlocatie van de donjon of reuzentoren op het Valkhof voltooid en kort daarop door de RCE goedgekeurd.¹ De Donjon dient te worden aangesloten op de openbare nutsvoorzieningen en op een droge blusleiding. Daarvoor is een leidingentracé uitgekozen dat grotendeels samenvalt met het bestaande tracé voor de aansluiting van de St. Nicolaaskapel op de riolering (bijlage 5). Het nieuwe tracé is afgebeeld in bijlage 6. De grondwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van het nieuwe leidingentracé is niet opgenomen in het PvE. Middels dit Wijzigingsblad worden deze grondwerkzaamheden en de daarmee verbonden maatregelen toegevoegd aan het PvE. Voor wat betreft de aanleg van het leidingentracé en de daarmee verbonden grondwerkzaamheden is de navolgende informatie beschikbaar.²

Uitwerking Leidingentracé Donjon Nijmegen

De Donjon wordt aangesloten op de openbare nutsvoorzieningen (riolering, water, elektra, data) en op een droge blusleiding. Om hierbij zo min mogelijk verstoring van het bodemarchief te veroorzaken wordt daarbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt van het bestaande leidingentracé uit 1984. De aanleg van het tracé gebeurt met inachtneming het goedgekeurde PvE en de daarin voorgestelde vragen en randvoorwaarden. Gezien de voorziene bodemingrepen ten behoeve van het leidingentracé wijken de archeologische maatregelen (i.e. bouwput Donjon) hiervoor af en is onderhavig wijzigingsblad, dat als aanvulling op het reeds goedgekeurde PvE moet worden beschouwd, noodzakelijk. Nadat de bodemingrepen zijn beschreven wordt op de maatregelen ingegaan. De uit te voeren werkzaamheden zijn niet over het gehele tracé gelijk. Om dit onderscheid duidelijk te maken is het tracé opgedeeld in een aantal secties (fig. 16).

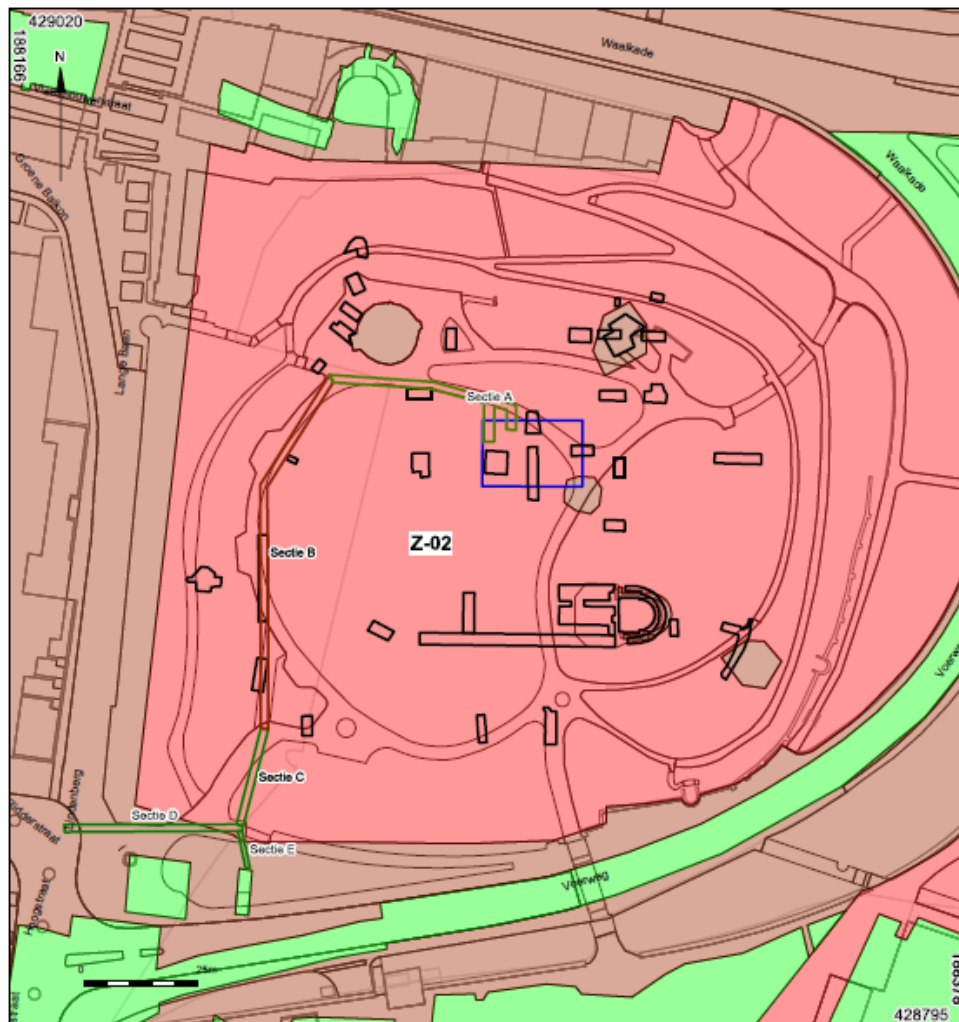
Sectie A (91 m²)

Dit is een nieuw aan te leggen tracé dat loopt van de put met nr. 1984 tot aan de Donjon en bestaat uit een deel mét en een deel zonder regenwaterinfiltratie. Voor het te ontgraven profiel is er geen verschil, zie tekening D01A-07 (bijlage 6), doorsnede B-B en doorsnede C-C voor de aanlegdiepte (maximaal ca. 1 m) en de breedte van het profiel (maximaal 1,5 m bovenin). Het nieuwe tracé met doorsnede B-B komt onder het huidige voetpad te lopen. Hiervoor wordt eerst de klinkerverharding verwijderd. Daarna wordt door middel van een smalle (1,5 m brede en max. 1 m diepe) proefsleuf bepaald wat de dikte van het aanwezige schone zand in het oude cunet is (aanneمة is ca. 500 mm, het cunet kon niet met het booronderzoek worden onderzocht) booronderzoek). Dit zandcunet wordt onder een gecombineerd archeologisch-NGE-begeleiding uitgegraven. Het uitkomende zand kan – mits het schoon zand is – hergebruikt worden onder de nieuwe verhardingen. De eventueel resterende vereiste diepte zal ook middels een gecombineerd archeologisch-NGE-onderzoek ontgraven worden. Die uitkomende grond zal afgevoerd worden en elders gezeefd worden conform de richtlijnen in het PVE. De riool- en de nutsleidingen en de droge blusleiding worden aangebracht en vervolgens wordt de sleuf weer gevuld met schone grond. Ter plaatse van doorsnede C-C wordt eenzelfde werkwijze gehanteerd als doorsnede B-B met dien verstande dat het bovenste deel van deze sleuf gevuld wordt met grind ten behoeve van de infiltratie van hemelwater

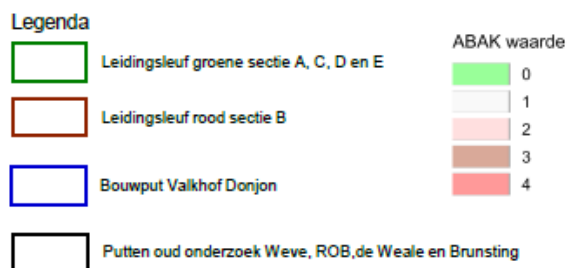
¹ Het bevoegde gezag van de gemeente Nijmegen is voor het deel dat samenvalt met waarde 3 op de gemeentelijke Archeologische Beleidskaart bij monde van mevr. A. van der Water akkoord gegaan met de goedkeuring van de RCE.

² Tekst ontvangen van en opgesteld d.d. 06 december 2017 door Stichting Donjon (H. van Nieuwenhuijze).

(conform beleid/eis van de gemeente Nijmegen). De profielopbouw moet worden gedocumenteerd en er moet een koppeling van de vondsten aan stratigrafische eenheden plaatsvinden. De vondsten moeten in segmenten van 2 m worden verzameld.

Va16 Leidingsleuf secties op ABK 1.2.2

Figuur 16. Het leidingentracé, onderverdeeld in secties, geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart (vgl p. 6 in het PvE).

Sectie B (130 m²)

Dit is een bestaand tracé dat loopt van de put met nr. 1984 via de put met nr. 1985 tot de put met nr. 1986. Dit tracé wordt uitgegraven binnen het bestaande profiel, zie tekening D00-04, doorsnede A-A (bijlage 5). De breedte en de diepte van de eerder gegraven sleuf volstaan voor de aanleg van de nutsvoorzieningen en droge blusleiding, zie tekening D01A-07, doorsnede D-D (bijlage 6). De putten geven aan in welke richting de bestaande leiding loopt. Na het uitnemen van de bestaande klinkerbestrating rond de putten wordt onderzocht of het eerder gebruikte profiel te herleiden is. Zo ja, dan wordt binnen dat profiel middels een gecombineerd archeologisch-NGE-onderzoek ontgraven. Tenzij er sprake is van schoon zand zal de uitkomende grond afgevoerd worden en elders gezeefd worden conform het PVE. De nutsleidingen en de droge blusleiding worden aangebracht en vervolgens wordt de sleuf weer gevuld met schone grond. Zie hierboven

NB: Een deel van dit tracé valt mogelijk in het aanvullingsprofiel uit ca. 1956 van Villa Rijckevorsel. De verwachting is, omdat er een bestaand riool aanwezig is, dat de zone nodig voor de aanleg van de overige nutsvoorzieningen en de droge blusleiding voldoende breed zal zijn. Ook omdat deze leidingen op een hoger niveau dan de bestaande riolering aangelegd worden. Dit tracé passeert ook de voormalige burchtmuur. Uit gegevens tot nu toe is niet bekend of de burchtmuur c.q. resten daarvan nog aanwezig zijn in deze zone. De bestaande riolering loopt er wel. We verwachten dat – omdat we de sleuf beperkt willen houden – de leidingen aangelegd kunnen worden conform doorsnede D-D. In deze zone lag waarschijnlijk de vroegere toegangspoort en brug naar de Valkhofburcht. De verwachting is dat deze op een lager niveau nog aanwezig zijn. De aan te leggen nutsvoorzieningen en droge blusleiding laten deze archeologische relicten ongemoeid.

Sectie C (35 m²)

Dit is een bestaand tracé dat loopt van de put met nr. 1986 tot de put met nr. 1987. Dit tracé wordt uitgegraven binnen het bestaande profiel. De breedte en de diepte van de eerder gegraven sleuf volstaan voor de aanleg van de voorzieningen en droge blusleiding, zie tekening D01A-07, doorsnede B-B (bijlage 6). Tegelijkertijd met de aanleg van de nutsvoorzieningen wordt in dit deel de bestaande riolering van gresbuizen vervangen voor een riolering van PVC. We zitten hier in een gebied met archeologische waarde 3 en 4. Middels een gecombineerd archeologisch-NGE-onderzoek zal er ontgraven worden. Als de gresbuizen in schoon zand liggen wordt de sleuf hiermee weer gedicht. Anders wordt de uitgegraven grond afgevoerd en elders gezeefd. De sleuf wordt dan gedicht met schone grond. De profielopbouw moet worden gedocumenteerd en er moet een koppeling van de vondsten aan stratigrafische eenheden plaatsvinden. De vondsten moeten in in segmenten van 2 m worden verzameld.

Sectie D (60 m²)

Dit is een nieuw tracé (max. 1,5 m breed en ca. 1 m diep) dat loopt van de put met nr. 1987 tot de put met nr. 1970, deze sectie in het tracé wordt geëist door de gemeente Nijmegen om de uiteindelijke aansluiting van de Donjon op het leidingnetwerk in de Lindenberg te maken. Het bestaande tracé van put met nr. 1987 tot put met nr. 1992 komt daarmee te vervallen. We zitten hier in een gebied met archeologische waarde 0 en 3. Middels een gecombineerd archeologisch-NGE-onderzoek zal er ontgraven worden, zie doorsnede F-F (bijlage 6). Als er slechts schoon zand aangetroffen wordt, wordt de sleuf na het aanleggen van de voorzieningen weer gedicht met de uitkomende grond. Anders wordt de uitgegraven grond afgevoerd en elders gezeefd. De sleuf wordt gedicht met nieuwe, schone grond. De profielopbouw moet worden gedocumenteerd en er moet een koppeling van de vondsten aan stratigrafische eenheden plaatsvinden. De vondsten moeten in in segmenten van 2 m worden verzameld.

Sectie E (8 m²)

Dit is een nieuw aan te leggen tracé (max. 1,0 m breed en ca. 0,7 m diep) dat loopt van de put nr. 1987 tot aan de brandhydrant. Dit deel van het tracé is nodig om de droge blusleiding te kunnen koppelen aan de brandhydrant. Dit tracé wordt uitgegraven conform het profiel zoals dat op tekening D01A-07, doorsnede E-E (bijlage 6), is aangegeven. We zitten hier in een gebied met archeologische waarde 0 en 3. Middels een gecombineerd archeologisch-NGE-onderzoek zal er ontgraven worden, zie doorsnede E-E. Als er slechts schoon zand aangetroffen wordt, wordt de sleuf na het aanleggen van de droge blusleiding weer gedicht. Anders wordt de uitgegraven grond afgevoerd en elders gezeefd. De sleuf wordt dan gedicht met schone grond. De profielopbouw moet worden gedocumenteerd en er moet een koppeling van de vondsten aan stratigrafische eenheden plaatsvinden. De vondsten moeten in in segmenten van 2 m worden verzameld.

Sectie F

Het tracé van put nr. 1987 via put nr. 1988 naar put nr. 1992 komt door de aansluiting op het leidingnetwerk van de gemeente in de Lindenberg te vervallen. Uitgangspunt: bestaande leidingwerk afkoppelen en in de grond laten zitten en de bodem verder niet te verstoren.

Algemeen

Het vrij graven van de benodigde sleuven gebeurt met licht materieel. Daar waar nodig handmatig met de schop. Het materieel dat ingezet wordt, is materieel dat toegesneden is qua afmetingen om binnen het profiel van de doorsneden of binnen het bestaande profiel de verlangde werkzaamheden uit te voeren. De uitkomende grond van de sleuven zal tijdens de uitvoering telkens beoordeeld worden. Als er sprake is van schone grond kan deze gebruikt worden om de sleuven weer te dichten. Als de uitkomende grond archeologisch materiaal bevat, wordt deze afgevoerd en elders gezeefd conform het PVE. Ook hiervoor geldt dat het PvA leidend zal zijn.

Basis attitude

Minimale verstoring van het waardevolle bodemarchief van dit archeologisch Rijksmonument en waarde 3-gebied op de gemeentelijke Beleidskaart door zoveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande leidingentracés en zo kort mogelijke nieuwe leidingentracés, die absoluut noodzakelijk zijn, aanleggen.

Oud onderzoek

In sectie A raakt de leidingsleuf de door Weve aangelegde werkput 2 (fig. 5 en 16). In deze werkput werd op 1,77 m diepte een ingraving aangetroffen, met op de bodem een mortelhoudende kalklaag. "...juist ter plaatse waar de westelijke zijmuur van de westelijke paleisvleugel moet hebben gestaan."³ In de figuren 5 en 16 is verder ook te zien dat in sectie B in 1984 op twee locaties de aanleg van het pad en de onderliggende leidingsleuf zijn begeleid. Uit de opgravingsdocumentatie van beide werkputten is af te leiden dat in de zuidelijkste werkput tufstenen muurwerk is aangetroffen. Op een plek was baksteen in deze fundering verwerkt.⁴

Aanvullende vragen

De in het PvE gestelde vragen zijn ook voor het archeologische onderzoek in de leidingensleuf van toepassing. Drie aanvullende vragen zijn:

- Welke van de aangetroffen sporen (muurwerk, uitbraaksleuven) en vondsten hangen samen met de bebouwing van de Valkhofburcht (of andere bebouwing) en wat is hun aard, omvang, ruimtelijke verspreiding en datering/fasering?
- De in beide profielen van de leidingensleuf aangetroffen sporen en muurwerk dienen gekoppeld te worden aan de bestaande gegevens betreffende de Valkhofburcht.
- Welke van de aangetroffen sporen en vondsten hangen samen met de Tweede Wereldoorlog en wat is hun aard, omvang, ruimtelijke verspreiding en datering/fasering?

Archeologische maatregelen in het leidingentracé

De aanleg van de leidingensleuf dient op archeologische wijze te geschieden. Delen van de afzonderlijke segmenten dienen als werkput gedocumenteerd te worden.

Na elke haal van de graafmachine wordt de bodem in de leidingsleuf door een ervaren metaaldetectiespecialist met een metaaldetector op metaalvondsten afgezocht, zodat het meeste van het kwetsbare metaal voor het zeven al is veiliggesteld. Deze werkzaamheden dienen vanwege de mogelijke aanwezigheid van NGE in de bodem in samenwerking met een in het opsporen van NGE gecertificeerd bedrijf te geschieden. Daarbij is deselectie, afgezien van niet gesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog en om milieutechnische redenen gevaarlijke voorwerpen, ter plaatse uit den boze. De grond met archeologische indicatoren uit het leidingentracé wordt per tracésegment met een lengte van 2 m verzameld.

Het verdiepen gebeurt laagsgewijs, waarbij met een graafmachine met gladde bak met een scherp mes bij elke haal een laag grond van maximaal 10 cm dikte wordt verwijderd. Bij de aanleg van de leidingsleuf dient de verantwoordelijke senior KNA-archeoloog aanwezig te zijn. Deze persoon is ook aanwezig bij het

³ Weve 1980, 103.

⁴ Archief ROB, tekening nr. 1990-13771.

documenteren van de profielen (zie vraagstelling). In het Plan van Aanpak zal omschreven worden op welke wijze het NGE-onderzoek ingepast zal worden in het archeologische onderzoek.

In totaal zal maximaal ca. 290 m³ grond uitgegraven worden (zie bijlage 2 in het goedgekeurde PvE voor de verwachte aantallen per m³). Hierop dienen nog wel de verhardingslaag en de mogelijke aanwezige schone grond (met andere woorden zonder archeologische indicatoren) in sectie A en E in mindering te worden gebracht.

De op de hiervoor beschreven wijze verzamelde grond dient droog gezeefd worden op een zeef met een maaswijdte van 100 mm. De op deze zeef achterblijvende niet-diagnostische voorwerpen als gewapend (modern) beton, baksteen zonder rechte kanten (waar geen metingen aan mogelijk zijn), brokken natuursteen zonder bewerkingssporen en keien kunnen gedeselecteerd worden. Romeinse baksteenfragmenten waaruit de functie afgeleid kan worden (tegula, imbrex, hypocaustegel, later, tubuli, etc.) en fragmenten met stempels, telmerken, etc. mogen niet gedeselecteerd worden. Brokken mortel mogen ook niet gedeselecteerd worden.

Het zeefresidu van de 100 mm zeef dient vervolgens droog gezeefd te worden op een zeef met een maaswijdte van 10 mm.

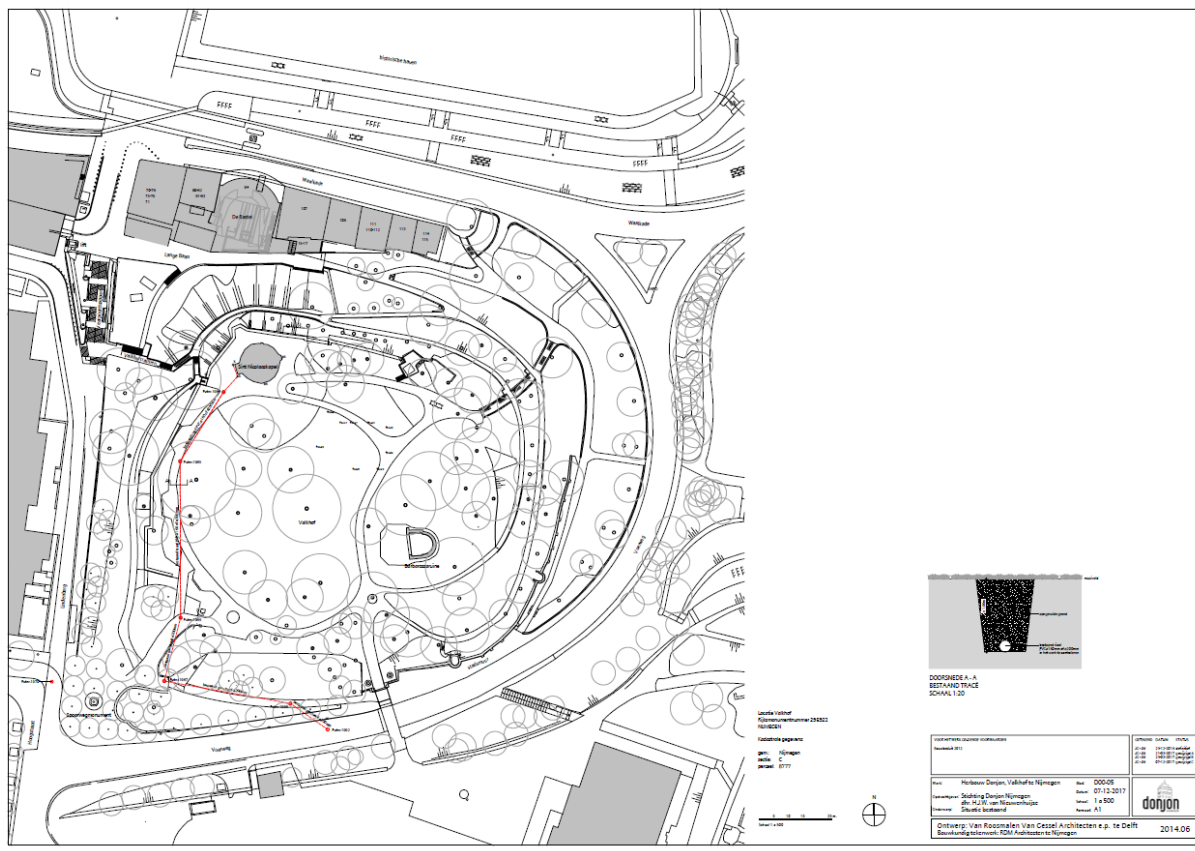
Na het zeven wordt het residu gewassen. Na het drogen van het residu kan niet-diagnostisch materiaal als grint en de kleine wortels van planten, struiken en bomen, alsmede de fragmenten van mortel, baksteen en natuursteen (uitgezonderd marmer en mozaïeksteentjes) gedeselecteerd worden. (NB: Het materiaal groter dan 100 mm wordt als steekproef uitgevoerd. In het PvE is het kleinere materiaal ook al gedeselecteerd).

De overige vondsten kunnen daarna in de verschillende vondstcategorieën (metaal, aardewerk, glas, etc.) gesplitst worden.

Het leidingentracé wordt op hiervoor beschreven wijze verdiept tot de bodem van de leidingsleuf. Indien zich sporen of muurwerk op de bodem van de leidingsleuf aftekenen worden deze digitaal ingemeten. Indien zich sporen of muurwerk al op een hoger niveau aftekenen worden deze in het vlak digitaal ingemeten. Ook dienen beide profielen van de leidingsleuf ingetekend te worden. (NB: beide profielen liggen niet over de hele lengte gedurende de werkzaamheden open. Dan kan niet voor het meest informatieve profiel gekozen worden. Bovendien is door het vastleggen van beide profielen ook duidelijk of sporen en lagen zich aan beide zijden van de sleuf bevinden).

Als in delen van de leidingsleuf de natuurlijke bodem wordt bereikt wordt hier niet verder verdiept. Uitgangspunt is dat eventuele funderingsresten *in situ* behouden blijven. Mocht dit in verband met de constructie-technische realisatie van de leidingsleuf niet mogelijk zijn, dan wordt in overleg met bevoegd gezag besloten of deze resten muurwerk al dan niet verwijderd mogen worden.

Betrokken personen/ instanties	Naam, telefoonnummer en e-mail	Paraaf en datum
Projectleider BLAN (senior KNA-Archeoloog)	Femke de Roode tel: 06 – 25 03 56 56 e-mail: f.de.roode@nijmegen.nl	1-09-2017
Bevoegde overheid	Gemeente Nijmegen bevoegdgezagarcheologie@nijmegen.nl	(enkel ter kennisgeving aangeboden)
Bevoegde overheid	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed tel: 0334217218/06-5111 3085 J.schreurs@cultureel.erfgoed.nl	
Opdrachtgever	H. van Nieuwenhuijze tel: 024-38881992/06-558454482 e-mail: Heine D&M Properties <heine@dmproperties.nl>	(enkel ter kennisgeving aangeboden)

Bijlage 6: Overzicht van het nieuwe leidingentracé op het Valkhof.

